

ΜΕΝΕΛΑΟΥ ΚΟΥΣΙΟΥ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ 1971

ΚΕΝΤΑΝΟΥ & ΚΟΥΣΙΟΥ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΟΥ

ΜΕΝΕΛΑΟΥ Δ. ΚΟΥΣΙΟΥ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ 1971

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΑΡ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ A/30192
 ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ 18/2/95
 ΓΑΒΗ. ΑΡΙΘΜ. 949 53 ΚΟΥ

Κωδ. Εξ. 6555

Η ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΜΟΥ

'Αφιερώνεται στη μνήμη του πατέρα μου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὰ ἱστορούμενα γεγονότα καὶ περιστατικά, ἐκ τῆς κοινωνικῆς καὶ ἀγροτικῆς ζωῆς στὴ Μόλιστα Κονίτσης, ἀφοροῦν κυρίως: τὴν ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας, ἥτοι ἀπὸ πολὺ παλιὰ· ἀπ' τὰ βάθη τῆς ἱστορίας τοῦ χωριοῦ, ἕως τὸ 1912 - 13, πὺν ἀπελευθερώθηκε ἡ Μόλιστα ἀπ' τοὺς Τούρκους. Σὲ ὠρισμένα σημεία τῆς ἱστορίας, διὰ νὰ προσδώσουμε ποιητικὸν αἶσθημα εἰς τὴν ἀφήγησιν, παραθέτουμε ποιήματα τινά: τῶν *Rilke* (Ρίλκε), *Shelley* (Σέλλεϋ) καὶ *Heine* (Χάϊνε).

MEN. ΚΟΥΣΙΟΣ

ΜΟΛΙΣΤΑ

Ριπαῖοι ἄνεμοι ταρακουνοῦν τὰ παρακλώναρα καὶ τὶς κορφές τῶν δένδρων. Μελανόλευκη ἀσβόλη, ἀπ' τὶς στέγες τῶν σπιτιῶν, λικνίζεται θεσπέσια στὸν γκρίζο οὐρανό. Ἀπόμακρος καὶ ὑπερκόσμιος, συρτὸς καὶ παναρμόνιος, ὁ ἀχὸς ἀπὸ τὸ δροσοβόλο δάσος, ὡς μελωδία τοῦ Ταρέγκα σκορπίζει συγκρυάδες, καὶ σ' ὅλη τὴ φύση κρυφοσέρνει τοὺς σπασμοὺς τοῦ λόγγου, ἀντιμαγεύοντας τὶς σθαντικὲς καρδιές, τῶν στρατοκόπων τοῦ χωριοῦ.

Εἶναι χεινοπωριάτικο ἀποσοῦρουπο στὴ Μόλιστα, τοῦ ἡλίου τὸ φάσμα, ψηλὰ στὰ σύννεφα σιγοςβήνει, καὶ τρεμοπέφτουν τὰ φύλλα ἀπ' τοὺς κλαδίσκους, στὸ σεισοκούνημα τῶν δένδρων.

Μεσόσπιτα χωρὶς ἀναφωτίδες καὶ γκρίζους σχιστόλιθους στὶς στέγες, ἀπλώνονται κάτασπρα καὶ σιωπηλά, εἰς τὸν μαγευτικὸ διάκοσμο τοῦ ὁμορφου χωριοῦ.

Θεόρατα δένδρα παλαιά, μεγάκλωνα καὶ θαλερά, βιδώνονται στὸν μολυβένιο οὐρανὸ τῆς Μεσαριᾶς, εἶναι τὰ δέντρα στὸ μεσοχώρι. Ὑπάρχουν δυὸ πλάτανοι πολὺκλωνοι, μὲ κορμοκλώναρα πανώρια, μιὰ λεύκα οὐρανόχαρη,

μὰ κάπως γηρασμένη, δυὸ ἐλάτια βελονόφυλλα, καὶ δυὸ πανέμορφες δαδιές. Κι ἀνάμεσά τους κρυφογελαῖ ἀργὰ τὴν ἀνοιξή μὲ τὰ θεσπέσια λουλούδια της, καὶ μιὰ ὠραιόφυλλη κι ὀλόανθη ἀκακία φαρνεσιανή, ὅπου τριγύρω ἀπ' τὸν κορμό της, ἀπ' τοὺς παληοὺς κι ἀξέχαστους καιροὺς ἀκόμη, οἱ παρασάνταλοι οἱ φυρόμυαλοι ὀλόχαροι ἔπαιζαν τ' ἀπογευματινά, ἓνα παιχνίδι φιλοθόρυβο, ποὺ τ'όλεγαν «κολοπετσιάνι». Μὰ φεῦ!!! στὸ κατρακύλισμα τοῦ χρόνου ἀπογήρασε κι ἡ ἀλησμόνητη ἀκακία. Ἔτσι ποὺ μόνον νοερά, στὸ λογισμό καὶ στὴν καρδιά μας, νὰ καταντοῦν νὰ λαθροζοῦν ἀκόμα, τὰ φύλλα της τὰ βαθυπράσινα· καὶ τὰ ὑπέροχα ἀνθύλλιά της. Σὲ ἓναν ἀπ' τοὺς πλάτανους εἶναι ἡ Λόντζια τοῦ χωριοῦ, ὅπου στὸ γραφικὸ της περιτοίχισμα, πεζέμποροι ἀποκαμωμένοι ἀπ' τὰ παληὰ τὰ χρόνια, διαλαλοῦσαν τὰ ἐμπορεύματά τους.

Αὐτὸ εἶναι τὸ εἰδυλλιακὸ καὶ γραφικὸ χωριὸ τῆς Μόλιστας, ποὺ προσμένει ν' ἀντιχαιρετήση, πρόσχαρα καὶ φιλικά, τοὺς στρατοπλάνους τῆς ζωῆς, μὲ τὴν αὐτάρεσκη ἐπίδειξη τῶν ἀπαράμιλλων θελγήτρων της, στὴ γοργοδίγη τῆς παλινδρομῆς τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους.

Τὸ χωριὸ ἔχει τρεῖς μαχαλάδες, ἰσοδύναμους σὲ σπίτια. Τὴ Μεσαριά, τὸ Γανναδιὸ καὶ τὸ Μποτσφάρι, κι εἶναι σὲ κοντινὴ ἀπόσταση, ὁ ἓνας ἀπ' τὸν ἄλλον. Στὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντα, κι ὀλοσδιόλου ἀντικριστά, ξανοίγεται τὸ γραφικὸ χωριὸ τῆς Στράτσιανης, ποὺ ἀπ' τὴ Μόλιστα χωρίζεται, ἀπ' τὸ Στρατσιανίτικο ποτάμι.

Στὴ Μόλιστα ποὺ ἀπλώνεται, πανέμορφη καὶ γοητευτικὴ, στίς παρωρεῖες τοῦ πιὸ ὠραίου δάσους, κρυφοζεῖ τριγύρω της περίχαρη, μιὰ ψυχρόφιλη κι ὀμβροχαρῆς χλωρίδα, μ' ἐλάχιστα σπανιανθή, συγκείμενη ἀπὸ πολυειδῆ χαμόκλαδα, βρυόφυτα καὶ δένδρα, ποὺ λαθροζοῦν

παρθενικά κι ἀπολησμονημένα, ἀπ' τὸ ποτάμι ὡς τὴν κορφή, τοῦ δροσοφόρου τῆς βουνοῦ.

Τὸ χωριὸ εἶναι σὲ ὕψος ἀπ' τὴ θάλασσα, γύρω στὰ ὀχτακόσια μέτρα, κι ὅλη τὴ βορεινὴ πλευρά, τὴν αὐλακώνει ὁ Σαραντάπορος, πρὸς τὴ Νοτιά, ὑψώνεται θεσπέσιο καὶ σιωπηλό, τὸ πευκοφόρο βουνοδάσος, εἰς τὴν ἀνατολὴ ὀρθώνεται, τὸ περιβόλι καὶ ἡ Γύφτισσα, καὶ πρὸς τὴ Δύσι τὸ χωρίζει, τοῦ «Ἀη-Νικάνορα ἢ μικροσειρά».

Τὰ σπίτια τὰ συγγενικά ἰδιαίτερα, χωρίζονται μὲ τὶς μεσοτοιχίες, κι εἶναι συγκεντρωμένα στὸ χωριό, σ' ὁμορφες μικρογειτονιές, ποὺ ἔχουν ὀνόματα παρμένα, ἀπὸ οἰκογένειες παληές, ποὺ κατοικοῦσανε σ' αὐτές, ἀπ' τοὺς φιλόρχαιους καιροὺς ἀκόμη. Ὅπως! Νταλλάδες καὶ Λετσιαδες, Κουσιάδες Γιουγιάδες, κ.λπ.

Τὰ ὁμορφα νυχτερινά, κάτω ἀπ' τὴν ὕψωρη ἀχνοφεγγιά, τοῦ φωτοβόλου φεγγαριοῦ, στὰ γκαλντιρίμια στοὺς δρομίσκους στὰ παρασόκακα καὶ στὶς λιθοστρωσιές, ἔξω ἀπ' τὰ σπίτια στὶς γωνιές, ἢ καταλαλιά, ἀντιβουτίζει ἡχηρά, καὶ στὰ πεζούλια καθισμένες φιλόλαλες χρυσοκυρές, ἀναμασοῦν σπερμολογίες καὶ βατταρίζουν ἀδιάκοπα στὴν τοπικὴ διάλεκτό τους, γιὰ θέματα ἐκ τῆς κοινῆς ζωῆς. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ σπίτια ὑπάρχουν καὶ μικροκαλύβες, ὅπου ἀποθηκεύεται ἡ χορτονομὴ καὶ τὸ κλαδί, ποὺ ἔναι ἀπαραίτητα ἐντελῶς, γιὰ τὴ συντήρησι τῶν ζώων τὸν χειμῶνα.

Εἰς τὴν πλατεία τοῦ χωριοῦ, εἶναι τὸ «Μιλικό», κτίριο ἐκκλησιαστικὸ παληό, ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένο, Ταχυδρομεῖο καὶ Τηλεφωνεῖο, Τηλεγραφεῖο καὶ κολτούκι. Καὶ πάρα πέρα ὑψώνεται, πανώρια κι ἐπιβλητικὴ, κι ἡ ἐκκλησιὰ τῆς Μεσαριᾶς, ὁ Ἅγιος Νικόλαος μὲ τ' ἀψηλὸ καμπαναριὸ κοντὰ στὴ γέρικη βαλανιδιά, ὅπου ἐ-

λειτούργησε με ἱεροπρέπεια πενήντα χρόνια ὀλόκληρα, ὁ προοδευτικὸς λευίτης τοῦ χωριοῦ μας πάτερ-Νικόλαος Γέγιος, πού τώρα πιά δὲ ζεῖ. Στὴ μεγαλόπρεπη αὐτὴ ὁμοροκλησιὰ δίπλα ἀπ' τὸ μεσοχώρι, ζήτησε ὁ κόσμος μ' ἐγκαρτέρησι, τὴ λύτρωσι καὶ τὴν παρηγοριά, ἀπ' τῆς ζωῆς τὰ ὀδυνηρὰ τὰ βάσανα καὶ τ' ἀναπόφευκτα ἀτυχήματα, καθ' ὅλην τὴν διαδρομὴν τοῦ βίου του, στὸ ὑπέροχο χωριό.

Κι ἦταν πολὺ μικρὴ ἡ πρώτη ἐκκλησιὰ, μὰ ἔγινε ἡ καινούργια ἀργότερα τεράστια καὶ πολυστόλιστη, στὰ 1864. Καὶ ἀντιπάλεψαν πολὺ γι' αὐτήν, ὡς ὅτου νὰ τὴν χτίσουν, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ. Φέρναν σχιστόλιθους καὶ πλάκες, πέτρες χαλίγια κι ἄμμο, ὅλοι τους καταφορτωμένοι, ἀπ' τὶς πιὸ ἀπόμακρες μεριές, καὶ ξύλα καὶ γρεντές, γι' ἀντιστηρίγματα τῆς ὀροφῆς, ἀπ' τὶς κορφές τοῦ βουνοδάσους. Τεχνίτες ἀπ' τὸ Μέτσοβο, φκιάσαν τὸν τέμπλο μὲ στολίδια, καὶ ὑπερτέκτων ξακουστός, ἐπέβλεψε στὸ ἔργο.

Πιὸ πάνω ἀπ' τὴν πλατεία, βρίσκεται τὸ σχολειό, κι ὀλίγο κάτω ἀπ' αὐτό, τὸ Τούρκικο «Κοτσέκι», ὅπου συγκέντρωναν παληὰ οἱ Τοῦρκοι, τὰ ἐπιτήδεια ἐκ τοῦ δεκατισμοῦ. Μὰ ὅμως ἀργότερα, μετὰ ἀπ' τὴν ἀπελευθέρωσι ἀπ' τὸ ζυγὸ τῶν Τούρκων, στὸ χαμηλόσκεπο καὶ γραφικὸ κοτσέκι, νεάνιδες καὶ νέοι τοῦ χωριοῦ στῆναν λαϊκοὺς χοροὺς τρικούβεργτους, καὶ στίς γιορτὲς γλεντοκοποῦσαν.

Ἡ Μεσαριὰ εἶναι ὁ πιὸ περίρρυτος μαχαλάς, μ' ἀλίμονον! κι ὁ πιὸ περίσκιος τοιοῦτος — ἀφοῦ ἀπ' τὸν ἥλιο λούζεται ὀλιγότερο ἀπ' τοὺς ἄλλους. Καὶ στ' ὁμορφὴ τῆς μεσοχώρι, πού 'ναι ἀναμφισβήτητα τὸ πιὸ πολυθέλκτο κομμάτι τῆς, σεβάσμιοι γέροντες λευχεῖμονες, στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, τὰ γοητευτικὰ ἀποσοῦρουπα συγκεν-

τρωμένοι σ' ομάδες πολυάνθρωπες, καὶ στὰ πεζούλια καθισμένοι, ἀναπολοῦσαν σκεφτικοὶ τὰ χρόνια τῆς νεότητάς τους, καὶ βατταρίζαν μεγαλόφωνα συνδημογέροντες καὶ μὴ, ἕως ἄργά τῆ νύχτα, γιὰ τὰ τρεχούμενα ζητήματα, ἢ γι' ἄλλα φλέγοντα κοινά. Οἱ συζητήσεις καταντούσανε πικρόχολες καὶ ζωηρές, καὶ δύσκολα οἱ λογομάχοι κατέληγαν σ' ὁμοφωνία, μιὰ πού ἀπ' τὶς γνωστὲς αἰτίες!! πολλοὶ κατήντησαν ἐγωπαθεῖς, καὶ θεωροῦσαν δίκαιο πῶς θάτανε, τῆ γνώμη τῆ δική τους, στοὺς ἄλλους νὰ ἐπιβάλουν. Κι ἂν ἀντιμάχονταν δυὸ χωριανοί, γιὰ διαφόρους λόγους ἰδικούς των, τότε ἀπάνω στὴν παραφορὰ τους ἔλεγε ὁ ἀποδημοκόπος μὲ ὀργή στὸν αὐτόχθονα ἀντιμάχο: «ἄϊντε, γρήγορα θὰ κοκκινίση καὶ σένα ἢ σκούφια σου στὸ Γιόρακα», πού σήμαινε: ὅτι καὶ σὺ πού ζεῖς εὐφρόσυνα στὴ Μόλιστα, θὰ δοκιμάσης κάποια μέρα, τὶς πίκρες ἐκ τῆς ξενιτιᾶς, σὰν σὲ ξεπροβοδίσουν οἱ δικοί σου, στὴ θέσι ἀποχαιρετισμοῦ τοῦ Γιόρακα.

Σὰν τέλειωνε, ἄργά τὸ βράδυ, ἡ διαμάχη τῶν γερόντων στὸ μεσοχώρι στὸ χωριό, τότε ομάδες χωριστὲς οἱ λογοκόποι ἐξαντλημένοι ἀπ' τὴ λαλαγὴ καὶ τὸ βαττάρισμα, τραβούσανε στοὺς μαχαλάδες των, στὰ σπίτια τους ν' ἀναπαυθοῦν.

Ἀνάμεσα στὴ Μεσαριά, καὶ στ' ἀκρινὸ τὸ Γανναδιό, βρίσκεται ἓνα διώροφο Σχολεῖο, Δημοτικὸ καὶ Σχολαρχεῖο, ἢ Σπυριδώνειος Σχολή, ὅπου ἐκεῖ παλαιὰ ἐδίδαξαν οἱ δάσκαλοι, Εὐλογιανίδης, Ξενοφῶν κι Ἀλέξανδρος, Καρπούζης. Τὸ ἀπαράμιλλο αὐτὸ Σχολεῖο, τὸ ἔφκιασε μὲ χρήματά του, γύρω στὰ 1878, ὁ Σπυρίδωνας Ξυνός, πλούσιος φιλαπόδημος, πού ἐργάζονταν στὴ Ρουμανία. Ὑπῆρχε στὴ Σχολή, τετρατάξιο Δημοτικὸ καὶ τριτάξιο Ἑλληνικὸ, κι οἱ μαθητὲς ἀπὸ τὰ διπλανὰ χωριά, ἀπέκτων

γνώσεις ἀρκετές ἐκεῖ, ἰδίως στὴ Γραμματική, μιὰ πού κι ἡ φλόγα τῆς μαθήσεως, πύρωνε τὶς καρδιές τους.

*«Ὅμως ἐγὼ πού μ' ὄλα καταπιάνουμαι,
τὰ σπούδασα καὶ τ'ἀμαθα νεράκι.*

*Γραμματικὴ μοῦ στάθηκε περίφημη
ἐκεῖνο τ' ὠραῖο γλυκό σου προσωπάκι».*

Τὰ πλούσια κληροδοτήματα, πού οἱ κάτοικοι στὴν τοπική τους γλῶσσα ἐκάλουν «λάσσα», ἐκάλυπταν καὶ μὲ τὸ παραπάνω, τὶς πολυποίκιλες δαπάνες τῆς Σχολῆς, ὅπως δασκάλων πληρωμή, ἐγγραφές τῶν μαθητῶν, βιβλία τετράδια καὶ χαρτιά, καὶ ὕλη γραφική. Ἔτσι δικαιολογημένο εἶναι τὸ αἶσθημα τῆς βαθιᾶς εὐγνωμοσύνης τῶν Μολιστινῶν, πρὸς τὰ πρόσωπα τῶν ἀείμνηστων ἐκείνων χωριανῶν, ἐραστῶν τῆς σχεδιασμένης δημιουργίας, πάνω στὸ πιὸ πολύτιμο καὶ παραγωγικὸ στοιχεῖο τῆς ἐκπαίδευσης — ἔστω καὶ φιλολογικῆς — πού διατηροῦσε ἄσβηστη καὶ ζωντανή, καὶ τὴ φλόγα τῆς εὐρυμαθείας στὶς καρδιές τῶν μαθητῶν, στοὺς σκοτεινοὺς καὶ ζοφεροὺς αὐτοὺς καιροὺς τῆς κονιαροκρατίας.

Στὴν ἄκρη τοῦ αὐλόγυρου, στὸ περίφραχτο αὐτὸ Σχολειό, καὶ πρὸς τὴν ἀνατολικὴ πλευρά του βρίσκεται ἓνα ταμπούρι χαμηλό, ὅπου ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἔμεναν, γι' ἀσφάλεια καὶ φύλαξι, Τοῦρκοι Ζαπτιέδες κι Ὅμπασης. Κι ἀπέναντί του στέκεται, τὸ σήμαντρο τῆς Ζίγκας, πού εἶναι σκαλιδόκτιστο κι ἔχει καὶ πλούσια ἱστορία.

Λίγο πιὸ κάτω ἀπ' τὸ σχολειὸ καὶ πρὸς τὴν βορεινὴ πλευρὰ σ' ἓνα μικρὸ σκιερὸ δρυμό, εἶναι καὶ τὸ δενδρόχαρο νεκροταφεῖο, τῆς Παναγιᾶς τοῦ Γανναδιοῦ. Πανήψυλες βαλανιδιές, ξηροτοιχιὰ ὀλόγυρα, θάμνοι χαμαίφυ-

τα καὶ βάττα, τάφοι βαλαύστια καὶ σταυροί, καὶ κοιμη-
τήριο σιωπηλό, κοντὰ στὶς Παναγιᾶς τὴν ἐκκλησιά, ὑπο-
δηλώνουν στὸν διαβάτη, ποὺ σύννους προσπερνᾷ τὴ μέρα,
τὴν ματαιότητα τῶν ἐγκοσμίων, τὴν νύχτα δέ, τὸν τρόπο
τὸ μυστήριο, τὴ φρίκη καὶ τὴν ἀγωνία.

Ἄπ' τὸ σχολειό, καὶ κατ' εὐθειᾶν πρὸς τὸ δάσος, σὲ
ἓνα ὕψωμα περίοπτο, ὅλο σχιστόλιθους καὶ βράχους, μ'
ὀλίγα δένδρα στὴν κορφή του βρίσκεται, καὶ τὸ εἰδυλλι-
ακὸ ἐκκλησάκι τοῦ Προφήτη Ἡλιοῦ, ποὺ γιορτάζει κά-
θε χρόνο, στὶς εἴκοσι τοῦ Ἰούλη. Ψηλότερα ἄπ' τὸ ξω-
κλήσι, καὶ πρὸς τὸ δάσος τοῦ χωριοῦ, πευκοστόλιστη προ-
βάλλει, ἡ γραφικὴ βουνοκορφὴ τῆς βόρστας, ὅπου περί-
χαρα ζιαφέτια ἐκεῖ, γλέντια τραγούδια καὶ χαρές, παλαι-
ότερα ἀντικουτοῦσαν. Πιὸ πάνω ἄπ' αὐτήν, τὸ Σέλουμα
ἀπλώνεται, μιὰ ὑπέροχη τοποθεσία, ἄπ' ὅπου ἀντικρύ-
ζουμε στὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντα, τὴ χιονοσικέπαστη Ντα-
λιόπολη, ποὺ ἀπέχει ἄπ' τὸ χωριό, κάμποσες ὥρες δρόμο.
Εἶναι μιὰ πανήψυλη κι ἀγέρωχη βουνοκορφὴ, ποὺ αἰώ-
νια παραμένει ἀνέγγιχτη καὶ σιωπηλὴ, στὶς ἀγκαλιές
τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀέρας, στὴν ἀπαράμιλλη
Νταλιόπολη, εἶναι αἰθέριος καὶ ζωογόνος, καὶ σὰν ἀνέ-
βεις στὴν κορφή τῆς δικαιολογημένα αἰσθάνεσαι, πὼς
βρίσκεσαι σ' ἓνα ἄλλο βασίλειο ὑπεργήϊνο, ἔξω ἄπ' τὸν
κόσμο τῆς ζωῆς τῆς γῆς. Μὰ πάλι ἀναγυρίζοντας στὸ
δρόμο πρὸς τὸ Γανναδιό, πιὸ πάνω ἄπ' τὴν Παναγιᾶ καὶ
σ' ἓναν λοφίσκο ἀψηλὸ μὲ ψάθουρα, φαντάζει ὀλόφωτη καὶ
σαγηνευτικὴ, ἡ περίβλεπτη κι ἱστορικὴ «Τζιαντόρα», ὅ-
που τὸν παλὸ καλὸ καιρό, ὅτε ἦνθη στὸ χωριό, ἡ ζωὴ, ὁ
πλοῦτος κι ἡ χαρὰ, γλυκύμολποι νεάνιδες, σὲ βραδινὲς
τερπνὲς κι ὠραῖες καρουζέλες, ἐθαύμασαν τὴν σιωπη-
λότητα τοῦ ὑπέροχου τοπίου, ἠτένισαν ἐκστατικά· τὸν

ἀστροφόρο οὐρανό, ἀποπλανώντας τὶς νεανικὲς τοὺς σκέψεις, εἰς γοητευτικὸς διαλογισμοὺς, κι ἀπήλαυσαν τὸ θέλγητρο τῆς διαπάλης, ἐκ τῆς ἀντίφασης στὰ συναισθήματά τους, εἰς τὴν μαγευτικὴ σαγήνη ψυχολογικῆς κατὰστασης, ἀπαισιόδοξου ρομαντισμοῦ.

Φεῦ!!! ἡ ἀλησμόνητη «Τζιαντόρα» δὲν ὑπάρχει πιά, παρῆλθεν πλέον κι αὐτῆς τὸ θάμβος, ὅπως καὶ τοῦ χωριοῦ ποὺ ἀργοπεθαίνει, ὅλοι ἔχουν φύγει γιὰ τὶς πόλεις καὶ τὰ κατώφλια χορταριάζουν, οἱ δρόμοι τοῦ κατήντησαν φιλέρημοι καὶ σιωπηλοί, καὶ δὲν ἀποπνέουν τώρα πιά, εἰ μὴ, μυστήριον καὶ μελαγχολία, ὡς τὰ ἐνθύμια τῶν περιχώρων, τοῦ Saint - omer τοῦ Κορό. Λίγες γηρασμένες κι ἀνύποπτες γιὰ τὴν κατάστασι γυναῖκες, περιφέρουν τώρα τ' ἀργόστροφα κορμιὰ τους, στὴν ἐκκλησιά, στὰ παρασόκακα, στὰ παρακλήσια καὶ στὶς βρῦσες. Οἱ ἀτέλειωτες χειμωνιάτικες νύχτες καταντῆσαν ἤδη, φοβερὲς κι ἀγωνιώδεις, κι ὅλοι ὅσοι ἀπόμειναν στὴ Μόλιστα, εἶναι ἐξουθενωμένοι κι ἀπογοητευμένοι, σαστισμένοι ἀνήσυχοι καὶ γηρασμένοι.

Ἐκεῖθεν τῆς «Τζιαντόρας», καὶ πρὸς τὴν κατωφέρεια στὸ βορρᾶ, ἕναν αὐχένα συναντοῦμε, ὅπου ἡ προσκείμενη περιοχὴ εἶναι ὁ «Σιοῦμος», μὲ τὰ πεῦκα τοῦ σ' ὠραία λόχμη. Πιὸ πέρα εἶν' ὁ «Λινίκος», βορειότερα ὁ «Ἄη Νικόλαος» καὶ λίγο πρὸς τὰ κάτω τ' ἀπόκρημνα «Σταλάϊματα». Στὴ Δυτικὴ πλευρά, ἡ ἐπιβλητικὴ αὐτὴ βουνοσειρά, καταλήγει σὲ ἀπότομα ψαθυροχάλαρα, ποὺ προκαλοῦν τὸν τρόμον καὶ τὸν ἴλιγγον, σ' αὐτὸν ποὺ τὰ θωρεῖ. Στὴν ἀνατολικὴ μεριὰ ἀπλώνεται, μιὰ σύνδενδρος καὶ ὀμαλὴ πλαγιά, ἀπὸ πολλὰς δαδιῆς καὶ θάμνους. Στὸ Σιοῦμο εἶναι ἀμέτρητα χωράφια, φτωχὰ κοκκινοχώματα, ποὺ σπέρνονται μὲ ὄροβο ταῖ, στάρι κριθάρι καὶ φακές.

Καὶ κατεβαίνοντας στὴ Μεσαριά ἀπ' τὸ Σιούμο, προσπέφτουμε στὴν κοντινὴ ξηρόφιλη περιοχὴ· «στὶς Γκορτσιές», ὅπου ἔνωρὶς τὴν ἄνοιξι, ἀμυγδαλιές πρωιμανθοῦσες, ποὺ παλαιὰ μὲ ζῆλο ἐφύτευσε, ὁ ἐξάίρετος συγχωριανὸς Νικόλαος Στεφανίδης, φέρνουν νωρὶς τὰ χαιρετίσματα, τῆς πολυπόθητης ἄνοιξης.

«Ὅταν ἔρχεται ὁ Ἀπρίλης
μὲ τὸν ἥλιο του μαζὶ
μπουμπουκιάζουνε τὰ ρόδα
καὶ τὸ κρίνο ξαναζει».

Πλησίον τῆς περιοχῆς αὐτῆς ἀπλώνεται, καὶ ἡ θαμνόσκεπη καὶ ἠλιόχαρη περιοχὴ τοῦ «Μπουρμπουράτου» κάτω ἀπ' τὰ χάλαρα τοῦ Σιούμου, ὅπου οἱ γαυριάδες τοῦ χωριοῦ τὰ χρόνια τὰ παληά, παῖζαν ὅλημερὶς ἀμέριμνοι, τὸ γοητευτικὸ κι ἀξέχαστο παιχνίδι, τὴν «Τσιουλέγκα». Ἐδῶ ὑπάρχουν ἀπειρες βρωμοξυλιές, καὶ κέδαρα μὲ ἐρυθροὺς καρπούς, κουτσουπιές καὶ προσκαβίτσες, ποὺ τὴν περιοχὴ κατακοσμοῦν. Ἀκόμα βγαίνει στὴν κορφή του καὶ λίγο λαγαρὸ νερὸ στὰ βράχια. Πρὸς τὴν κατεύθυνσι τῆς Μεσαριάς, εἶναι κι οἱ πολυσύχναστες μεριές τοῦ «Ἄντρονιοῦ» τῆς «Ἄη-Βαρβάρας» ὡς καὶ τῆς «Ἄγιας Παρασκευῆς» ὅπου καὶ τὸ νεκροταφεῖο τοῦ χωριοῦ.

Τὰ ὄμορφα νυχτερινὰ στὴ Μόλιστα, ποὺ ἡ σελοσφόρος σελήνη λικνίζεται θεσπέσια, στοῦ δάσους τὶς κορφές, στέλνει καὶ τὴ χλωμὴ ἀντιφεγγιά της, καὶ στὸ Νεκροταφεῖο τῆς Ἄη-Παρασκευῆς, ὅπου ὑψώνονται τὰ κικγλιδώματα καὶ οἱ σταυροί, κάτω ἀπ' τὸν πολύβιο πτελέα, στὸν βορεινὸ ξεροτοιχό του, καὶ τὰ δυὸ ὠραῖα κυπαρίσσια του, σὰν τ' ἀπαράμιλλα τοῦ Γιουκιχίκο τέτοια, στὸ κάτω μέρος ὀμπροστά.

Στὴ δακρυώδη καὶ πολύκλαυστη αὐτὴ περιοχὴ, εἶναι οἱ τάφοι τῶν στρατοπλάνων τοῦ χωριοῦ, ποὺ ἔφυγαν ἀπ' τὴ ζωὴ. Καὶ τὰ ὀλιγόψυχα καντήλια στὰ κουτιά, μὲ τὸ ὠχρὸ τρεμουλιαστό τους φέγγος, στοὺς στρατοκόπους τοῦ χωριοῦ ποὺ τὰ στοχάζονται ἀπ' τὸ μεσοχώρι ὑποδηλώνουν στ' ἀποσοῦρουπα, πὼς ψευτοζοῦν κι οἱ πεθαμένοι.

Ἄν θελήσουμε τώρα ἀπ' τὴ Μεσαριά, νὰ πᾶμε πρὸς τὸ Γανναδιό, στ' ἀριστερά μας ἀπαντοῦμε, ὀλίγο ἔξω ἀπ' τὸ χωριό, τὸ «πηγαδούλι» τὴν πηγὴ, μὲ τὸ ἀνάλαφρο κρυὸ νερό της, καὶ τὴν πανέμορφη κι ἡμίπτωτη, μελανόκαρπη βουζιαντιά. Πιὸ πέρα εἶναι μιὰ κατηφόρα ὡς τὸν μεγάλο λάκκο, ὅπου σὲ μιὰ ὄμορφη πλαγιά του κρυφοστέκονταν, ὁ παληὸς μύλος τοῦ χωριοῦ μας, μὲ τὴν πανύψηλὴ του λεύκα. Λίγες ἰτιές κάτω ἀπ' τὸ δρόμο, γιὰ νὰ κρατοῦν τ' ἀνάλλημα ὀρθό, καὶ νὰ μπροστά μας τὸ γεφύρι τώρα, πούναι πιὸ ὄμορφο καὶ γραφικό, κι ἀπ' τὸ ἀντίστοιχο τοῦ Ρυογκόκου. Δίπλα ἀπ' αὐτὸ τὸ γεφυράκι, εἶναι κι ἡ ὀνομαστὴ πηγὴ τοῦ Σιόπιτου, κάτω ἀπὸ πλάτανο μεγάκλωνο, καὶ καρυδιές σκιερές πανώριες.

Ἄφοῦ τὴ γέφυρα περάσουμε, ὅπου παλαιότερα σ' αὐτὴν ἔπεσε καὶ σκοτώθηκε σὰν παραπάτησε τὴ νύχτα, ὁ δάσκαλος Καρπούζης, μιὰ ἀνηφορούλα ἀνεβαίνουμε, ὅπου δεξιὰ κι ἀριστερά μας βρίσκονται πάμπολλα χωράφια. Καὶ συνεχίζοντας πρὸς τὸ περίφραχτο νεκροταφεῖο τῆς Παναγιᾶς τοῦ Γανναδιοῦ, στ' ἀριστερά μας προσπερνοῦμε, τὸ σήμαντρο τῆς «Ζίγκας». Μιὰ μικρὴ κατηφοριὰ πλεὸν μπροστά μας, εὐχάριστη στὸν περιπατητὴ, μετὰ ἀπ' τὸν κάματο τῆς ἀνηφόρας, καὶ νὰ, εἰσερχόμαστε στὸ Γανναδιό, μὲ τὰ πολύστροφά του γκαλντιρίμια, τὸν γηραλέο Φράξο του στὸ μεσοχώρι, καὶ τὸν πανώριο πλάτανο τῆς Λόντζιας, ποὺ ὀρθώνεται ὡς τὸν οὐρανό,

πολύκλωνος καὶ θαλερός, πίσω ἀπ' τὸ γραφικὸ καμπαναριό. Σ' αὐτὸν τὸν ἀκρινό μας μαχαλὰ ὑπῆρχαν, τὰ περισσότερα ἀρχοντόσπιτα τῆς ἐπαρχίας, ποὺ παλαιότερον ἐγνώρισαν ὄχι μόνον, τὴ δόξα τοῦ χρυσοῦ, μὰ φεῦ!!! καὶ τ' ἀδιάπτωτο καὶ συνεχές ἐνδιαφέρον τῶν ὑπουλων ληστοκλεφτῶν, τῆς φιλοκίνδυνης αὐτῆς ἐνδόξου ἐποχῆς. Καὶ παρ' ὅλον μας τὸν σεβασμό, στὸ αἶσθημα τῶν ἀναλογιῶν στὰ οἰκονομικὰ μεγέθη, δὲν θάταν καθόλου ὑπερβολὴ νὰ ὑποστηριχθῆ, πὼς ἂν οἱ πλούσιοι Γανναδιῶτες, τῆς παληᾶς αὐτῆς ωραίας ἐποχῆς, συγκέντρωναν τὰ χρήματά των, θὰ ἠδύναντο μ' αὐτὰ ἄνετα νὰ ἀγοράσουν, τὰ πλέον καλιμάρμαρα, τῆς παλαιᾶς Ἀθήνας μέγαρα.

Ἐνας ἐξ ἴσου ὑπέροχος περίπατος, εἶναι καὶ ἡ διαδρομὴ ἀπ' τὴ Μεσαριὰ ὡς τὸ Μποτσφάρι. Κι ἀπ' τοὺς Λετσιαῖδες ξεκινώντας στὴ Λετσιαῖδικη πηγὴ, στὸ «Χαλίκι» καὶ στὴ «Μούζγκα», φθάνουμε στὴ στιγμή, ὅπου ἐκεῖ στ' ἀκριβαγάπητα χωράφια τους, τοῦ πατέρα μου οἱ γονεῖς, ζῆσαν εὐφρόσυνα τὸ βίο τους. Κι ἀριστερὰ σὲ σκέμια ὀρθώνεται, ἀπόκρημνος καὶ τρομερός, ὁ φοβερός κρημνὸς τῆς «Σκρίκας», ἀπ' ὅπου χαριτωμένες βερβερίδες, ταχύτατες καὶ περισσότερον φιλύποπτες, κι ἀπ' τοὺς σκιούρους τοῦ Καζάν, κατέρχονται ἀλαφροῖσκιωτες στὶς διπλανὲς ψηλὲς καριές, ν' ἀρπάξουν ἐπιδέξια, πολυεπιθύμητα νωπὰ καρύδια.

Ἀνεβαίνουμε τώρα, μιὰ μικρὴ ἀνηφοριὰ, καὶ φθάνουμε μὲ μιὰ ἀνάσα, εἰς τὸ πανέμορφο ξωκλήσι τῆς Παναγιᾶς τῆς Γιώγκου. Ἡ πολύδενδρος καὶ περίρρυτη αὐτὴ περιοχὴ, εἶναι καὶ ἡ πλέον ἀξιέραστος τοῦ χωριοῦ. Ὑπάρχει ἐδῶ, ἄφθονο δροσερὸ νερό, κι ἓνας πανώριος πλάτανος ποὺ ἀντισκιάζει τὸ τοπίο. Προχωρώντας ἀνάμεσα ἀπὸ κοκκινωπὲς κρانيές, φθάνουμε στὴ θαμνοβρι-